

Панова О. О.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративної діяльності поліції
Харківського національного університету внутрішніх справ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

INFORMATIVE PROVIDING OF PUBLIC SAFETY IN UKRAINE

Розглянуто визначення інформаційного забезпечення публічної безпеки в Україні. Встановлено, що інформаційне забезпечення публічної безпеки – це процес збору, обробки, надання та опрацювання інформації, яка має значення для забезпечення публічної безпеки та підтримання національної безпеки, а відсутність нормативно-правової бази з питань інформаційного забезпечення створює загрозу для публічної безпеки та національної безпеки держави.

Ключові слова: інформація, забезпечення, публічна безпека, національна безпека, захист.

Рассмотрено определения информационного обеспечения публичной безопасности в Украине. Установлено, что информационное обеспечение публичной безопасности – это процесс сбора, обработки, предоставления и проработки информации, которая имеет значение для обеспечения публичной безопасности и поддержания национальной безопасности, а отсутствие нормативно-правовой базы по вопросам информационного обеспечения создают угрозу для публичной безопасности и национальной безопасности государства.

Ключевые слова: информация, обеспечение, публичная безопасность, национальная безопасность, защита.

The definitions of information security of public security in Ukraine are considered. It has been established that information security of public safety is a process of collection, processing, provision and processing of information that is important for ensuring public safety and maintaining national security, and the lack of a regulatory framework for information provision poses a threat to public security and national security of the state.

Key words: information, providing, public safety, national safety, defence.

Вступ. У зв'язку з інституційним розвитком України й імплементацією її до європейського простору зростає значення інформаційної сфери. Інформаційне забезпечення публічної безпеки як частини загальної національної безпеки держави з розвитком технічного прогресу та всеохоплюючої інформатизації всіх гілок влади починає впливати на організацію правопорядку як усередині держави, так і за її межами.

Реформування всієї правоохоронної системи, від створення нової Національної поліції до реорганізації та трансформації судової системи, пододало правовий нігілізм суспільства, збільшило рівень довіри до державних органів, підняло статус правоохоронців. Це стало можливим завдяки інтенсивній підтримці та взаємодії з мас-медіа.

Таким чином, визначивши значну роль системи інформації, з метою вироблення дієвих шляхів забезпечення публічної безпеки, вбачаємо за необхідне з'ясувати правову природу інформаційного забезпечення публічної безпеки в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових праць, які заклали теоретико-методологічні основи інформаційного забезпечення, необхідно назвати роботи І.В. Арістової, К.І. Белякова, Р.А. Калюжного, В.С. Цимбалюка та ін. Засади функціонування сфери публічної безпеки визначаються в роботах В.Б. Авер'янова, Г.В. Атаманчука, С.С. Алексєєва, М.І. Бажанова, О.М. Бандурки, Д.М. Бахраха, О.К. Безсмертного, Ю.П. Битяка, С.М. Братуся, І.І. Веремєнко, Б.М. Габричидзе, О.І. Галагана, І.П. Голосніченка, І.М. Даньшина, С.В. Додіна, О.В. Дяченка, А.І. Єлістратова, Л.В. Коваля, А.Т. Комзюка, Б.П. Курашвілі, Б.М. Лаза-

рева, О.Є. Луньова, В.М. Махоніна, Н.Р. Ніжник, В.М. Олійника, В.Ф. Опришка, В.Я. Тація, В.П. Тихого, М.М. Тищенко, Ю.М. Тодики, В.А. Юсупова, О.Ю. Якімова, О.М. Якуби, Ц.А. Ямпольської, О.В. Яценко та ін. Низку питань щодо інформаційного забезпечення публічної безпеки висвітлено працівниками правоохоронних органів у періодичній пресі та виступах на телебаченні. Проте аналіз джерел свідчить про поверхневий розгляд питань інформаційного забезпечення публічної безпеки в Україні, що і визначає актуальність нашого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей та напрямів інформаційного забезпечення публічної безпеки в Україні. Для досягнення цієї мети планується вирішити такі завдання: проаналізувати природу інформаційного забезпечення публічної безпеки в Україні; надати етимологічну характеристику даного визначення.

Результати дослідження. З метою встановлення етимологічної природи поняття «інформаційне забезпечення публічної безпеки» необхідним є вирішення ряду проблем:

1. Проблема визначення «публічної безпеки». Аналіз вітчизняної нормативно-правової бази показав, що на законодавчому рівні досі не закріплено визначення поняття «публічна безпека». Ми маємо розглянути окремо визначення «публічний» та «безпека» і привести їх логічне поєднання.

Тлумачні словники дають таке визначення поняття «публічний»: 1) який відбувається в присутності публіки, людей; прилюдний; 2) призначений для широкого відвідування, користування; громад-

ський [5, с. 1425]. «Безпека» може характеризувати стан захищеності найбільш загальних речей і стосуватися характеристики конкретних ситуацій, пов'язаних із особистістю, суспільством [23, с. 6]. У загальному розумінні «безпека» означає свободу від страху і ворожого стороннього впливу [17, с. 135].

Більшість авторів проводять паралель між «публічною безпекою» та «громадською безпекою», визнаючи їх тотожними явищами [2; 16]. Так, одні вчені визначають громадську безпеку як систему зв'язків і відносин, що складаються відповідно до техніко-юридичних норм, під час використання об'єктів, що представляють підвищену небезпеку для життя і здоров'я людей, майна державних і громадських організацій і громадян у разі настання особливих умов у зв'язку зі стихійними лихами або іншими надзвичайними обставинами [18, с. 78]. Науковці вказують також, що громадською безпекою є врегульована система суспільних відносин, які забезпечують запобігання негативним проявам стихійних сил природи (повеней, землетрусів, епідемій, пожеж і т. д.), а також джерел підвищеної небезпеки [19, с. 5].

А.В. Басов та О.І. Парубов зазначають, що зміст громадської безпеки складають ті суспільні відносини, які виникають під час реалізації правових і технічних норм, що направлені на забезпечення безпеки населення, а також пов'язані з попередженням небезпечних загроз для життя і здоров'я людей [1]. Загалом, погоджуючись із науковцями, зауважимо, що забезпечення громадської безпеки повинно мати місце не лише під час реалізації правових або технічних норм, а й під час створення стабільних умов для реалізації таких норм [17, с. 133].

Таким чином, термін «публічна безпека» можна розглядати в двох аспектах. У широкому розумінні публічна безпека – це урегульовані сукупністю норм (як правових, так і звичаєвих) суспільні відносини, які здійснюють вплив на невизначене коло осіб із метою створення атмосфери душевного спокою, захищеності, довіри; у вузькому – це сукупність суспільних відносин, урегульованих нормами права, направлених на недопущення загроз для населення.

2. Проблема визначення поняття «інформаційне забезпечення». У технічних науках даний термін визначається як сукупність баз даних із системами управління, файлових структур із каталогами та системами управління, констант і умовно-постійних даних, засобів захисту від несанкціонованого доступу, засобів управління набором даних та інших елементів, що визначають формування, підготовку та умови обробки даних (індикатори станів, сигнали дискретних датчиків та ін.) [25, с. 114], як методи і засоби побудови інформаційної бази системи, що включає системи класифікації і кодування інформації, уніфіковані системи документів, схеми інформаційних потоків, принципи та методи створення баз даних [6, с. 56]. З погляду управління персоналом, інформаційне забезпечення – це отримання всієї можливої інформації про потенціал та побажання

працівників, збір інформації про особливості робочого місця та робочого колективу, формалізація інформації з метою можливості її зіставлення і перевірки, виявлення якостей, виявлення стану ринку освітніх послуг і можливостей, а також умов отримання послуг, пов'язаних із розвитком персоналу [21, с. 67]. В економічних науках інформаційне забезпечення розуміється як: 1) забезпечення фактичними даними управлінських структур; 2) використання інформаційних даних для автоматизованих систем управління; 3) використання інформації для забезпечення діяльності різних споживачів (організацій, учених, художників, письменників, журналістів тощо) [27, с. 275]; як сукупність інформаційних ресурсів (інформаційна база) і способів їх організації, необхідних для реалізації аналітичних та управлінських процедур, які забезпечують фінансову сторону діяльності компанії [13, с. 57]. Інформаційне забезпечення охорони навколишнього середовища розуміється як збір, переробка, зберігання і обов'язкова підготовка до використання інформації, необхідної для оцінки стану власне навколишнього середовища, екологічної діяльності та прийняття різного роду рішень у цій галузі [8, с. 59]. У конституційному праві є визначення інформаційного забезпечення виборів, яке включає у себе інформування виборців, передвиборчу агітацію і сприяє усвідомленню волевиявленню громадян, гласності виборів [15, с. 357; 12, с. 377].

Поняття «інформаційне забезпечення» та категорію «інформаційне забезпечення управління» досить ґрунтовно розглянули у своїй монографії Р.А. Калюжний, В.О. Шамрай та М.Я. Швець. Вони виділяють три основні значення поняття «інформаційне забезпечення»:

- 1) забезпеченість системи управління відповідною множиною інформації;
- 2) діяльність, пов'язана з організацією збору, реєстрації, передачі, зберігання, опрацювання і представлення інформації;
- 3) діяльність, спрямована на формування цілеспрямованої суспільної й індивідуальної свідомості суб'єктів суспільних відносин щодо управління в конкретній сфері суспільних відносин (у сучасній літературі ця сутність визначається такими категоріями, як реклама, публік-релейшн, формування суспільного іміджу суб'єкта управління, інформаційні операції, інформаційна боротьба, пропаганда і контрпропаганда та ін.) [11, с. 39; 20].

Отже, деякі науковці під інформаційним забезпеченням розуміють сукупність інформації (інформаційну базу), інші – систему, до якої входять й інші складові частини (технічні засоби та програмне забезпечення, інформаційні технології, методичні інструктивні матеріали, системи класифікації та кодування). Таким чином, поняття інформаційного забезпечення можна розглядати в декількох варіантах, які доповнюють один одного. В. Іванова [10] розглядає інформаційне забезпечення як процес створення та постачання інформації, доступу до неї та як інформаційне джерело, яке впливає на прийняття управлінських

рішень. М.Г. Чумаченко [26] інформаційне забезпечення трактує як процес забезпечення інформацією та сукупність документів, за якими розкривається сутність кожного процесу діяльності. Поняття процесу інформаційного забезпечення як інструменту ефективного управління підприємства можна розглядати в таких аспектах: як основну частину будь-якого об'єкту системи управління і як систему надання інформації для управління за допомогою правильно організованої інформаційної політики. Система інформаційного забезпечення включає в себе отримання інформації, її обробку, накопичення, зберігання, аналіз та передачу апарату управління для прийняття рішень. Слід зауважити, що основним елементом є швидкий доступ та захист такої інформації, якого можна досягти шляхом використання технічних засобів, програмного забезпечення та інших методичних інструктивних матеріалів [22, с. 349–350].

Іншої позиції дотримуються І.П. Босак і Є.М. Палига [3], які наголошують, що інформаційне забезпечення – це наявність інформації, необхідної для управління економічними процесами, що міститься у базах даних інформаційних систем. Інформаційні системи – системи зберігання, обробки, перетворення, передачі й оновлення інформації з використанням комп'ютерної та іншої техніки. Схоже визначення терміна «інформаційне забезпечення» пропонують В.Г. Козак [14], А.В. Череп [24], О.В. Васюренко та К.О. Волохата [4; 22].

3. Проблема інформаційного забезпечення публічної безпеки України стосується нормативно-правових засад такого забезпечення. На жаль, останні зміни в інформаційному законодавстві лише внесли плутанину у розуміння сутності інформаційних відносин у цій сфері. Так, поняття інформації у ст. 1 нової редакції Закону України «Про інформацію» було надано як «будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на

матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» [9]. Це начебто не суперечить викладеній нами вище позиції щодо широкого розуміння цього феномену, однак такий підхід у тексті законодавчого акту одразу ж позбавляє будь-якого сенсу поняття «документ», яке міститься у тій же статті і означає «матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі» [7, с. 176; 12, с. 378]. Таким чином, аналіз правової бази доводить, що на сьогодні на законодавчому рівні відсутнє визначення «публічної безпеки» та не розкритий зміст «інформаційного забезпечення публічної безпеки», незважаючи на те, що публічна безпека є підкатегорією національної безпеки і відіграє значну роль у захисті держави та населення в цілому.

Висновки. Аналіз нормативно-правових актів та думок вчених різних галузей дозволяє виокремити ряд ознак, які притаманні інформаційному забезпеченню публічної безпеки в Україні:

- проведення антитерористичної операції на сході країни призвело до того, що більша частина інформації, яка надходить із засобів масової інформації, має виключно політичне забарвлення;
- велика кількість правоохоронних органів, наділених повноваженнями у сфері забезпечення публічної безпеки, унеможливають створення єдиного центру з обробки та опрацювання інформації щодо наявного стану публічної безпеки;
- відсутність нормативно-правової бази з питань інформаційного забезпечення створює загрозу для публічної безпеки та національної безпеки держави.

Таким чином, інформаційне забезпечення публічної безпеки в Україні – це процес збору, обробки, надання та опрацювання інформації, яка має значення для забезпечення публічної безпеки та підтримання національної безпеки в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Басов А.В. Забезпечення громадської безпеки: поняття та зміст. URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhivomeriv/222012/item/52zabezpechennya-hromadskoyibezpeky-ponyattya-ta-zmist-basov-a-v>.
2. Батраченко О.В. Поняття та ознаки публічної безпеки та порядку як суб'єктів адміністративно-правової охорони. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2014. Вип. 29. Ч. 2. Т. 3. С. 84–86
3. Босак І.П., Палига Є.М. Інформаційне забезпечення управління підприємством: економічний аспект. Регіональна економіка. 2007. № 4. С. 193–195.
4. Васюренко О.В., Волохата К.О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків: навч. посіб. К.: Знання, 2006. 463 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ–Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
6. Гниденко І.Г., Соколовская С.А. Информатика: учеб. пособие. СПб.: Издат. Дом «Нева», 2003. 320 с.
7. Доценко П.П., Юрчак Л.А. Словник української мови. К.: Наук. думка, 1982. Т. 2. 788 с.
8. Дубовик О.Л. Экологическое право в вопросах и ответах: учеб. пособие. М.: Проспект, 2011. 320 с.
9. Закон України «Про інформацію» / Верховна Рада України Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48. Ст. 650.
10. Иванова В. Щодо формування системи інформаційного забезпечення розвитку економіки України. Економіст. 2008. № 4. С. 6–63.
11. Каложний Р. А., Шамрай В. О., Швець М. Я. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності в умовах інформатизації: організаційно-правові питання теорії і практики: монографія / за ред. Р.А. Каложного та В.О. Шамрая. К., 2002. 296 с.
12. Катеринчук І.П. Актуальні проблеми інформаційного забезпечення правоохоронних органів України. Форум права. 2011. № 2. С. 376–380. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11kiprou.pdf>
13. Ковалев В.В. Финансовый менеджмент. Конспект лекций с задачами и тестами: учеб. пособие. М.: Проспект. 2011. 504 с.
14. Козак В.Г. Удосконалення системи інформаційного забезпечення економічного аналізу. Економіка АПК. 2005. № 1. С. 66–70
15. Козлова Е.И., Кутафин. Конституционное право России: учебник. М.: Проспект, 2010. 608 с.

16. Крищенко А.Є. Особливості визначення терміна «публічна безпека і порядок». Науковий вісник академії внутрішніх справ. 2017. № 1 (102). С. 206–214.
17. Панова О.О. Поняття, зміст та значення публічної безпеки та порядку. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Право». 2016. № 6. Т. 2. С. 133–136.
18. Попов Л.Л., Коренев А.П., Круглов В.А. Административное право и административная деятельность органов внутренних дел. М.: Акад. МВС СССР, 1990. 223 с.
19. Разаренов Ф.С., Прудников А.С. Организационно-правовые основы охраны общественного порядка и обеспечение безопасности на транспорте. М.: Высш. юрид. заоч. шк. МВД СССР, 1990. 44 с.
20. Сокурченко В.В. Публічне адміністрування сферою оборони в Україні: дис. ... док. юрид. наук: 12.00.07; Нац. акад. внутр. справ, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 573 с.
21. Спивак В.А. Развивающее управление персоналом. СПб: Издат. дом «Нева», 2004. 440 с.
22. Титаренко І.В. Удосконалення процесу інформаційного забезпечення як інструменту ефективного управління підприємством. Міжнародний збірник наукових праць. 2010. Вип. 1 (19). С. 349–353.
23. Третяк В.В. Економічна безпека: сутність та умови формування. Економіка і держава. 2010. № 1. С. 6–8.
24. Череп А.В. Економічний аналіз: навч. посіб. К.: Кондор, 2005. 160 с.
25. Черкесов Г.Н. Надежность аппаратно-программных комплексов: учеб. пособ. СПб.: Питер, 2005. 479 с.
26. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз. навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2001. 540 с.
27. Экономический словарь / отв. ред. Л.И. Архипов. М.: Проспект, 2010. 672 с.